

---

## NA PEGAZU BROTNJOM

izbor iz broćanskoga pjesništva

ŠIMUN MUSA, *Na Pegazu Brotnjom*, DHK HB – Matica hrvatska ogranak Čitluk, Mostar, 2017., 160 str.

Knjiga *Na Pegazu Brotnjom* akademika Šimuna Muse izbor je iz pjesništva 27 pjesnika koji su rođenjem ili boravištem vezani za broćanski kraj, a koji kvantitetom i kvalitetom svoga literarnog rada predstavljaju vrijedan prinos hrvatskoj književnosti i kulturi uopće.

Pjesnici zastupljeni u ovoj knjizi poredani su kronološki, počevši od Franje Milićevića, franjevca, učitelja, književnika, tiskara, nakladnika, urednika i novinara, koji svoje pjesme objavljuje u drugoj polovici 19. st. (*Tursko nasilje, Momak i djevojka, Sunčeva ženidba*), a u kojima se osjeti epska podloga, narodni kolorit i bukolička razigranost, pa do čitavoga niza broćanskih pjesnika koji su i danas literarno aktivni: Mate Sušac, Šimun Šito Ćorić, Mate Čilić, Ivan Ćorić Ćora, Mladenka Marinović Sušac, Ivan Tolj, Mile i Miljenko Stojić, Vesna Zovko i drugi.

U prvim se desetljećima 20. st. pjesnički afirmira Nikola Kordić koji je, kao „najveći hrvatski seljački pjesnik“ iz Bosne i Hercegovine, okrenut slavi narodnoga života, morala i vjere na selu. On još kao srednjoškolac surađuje s časopisima Hrvatskoga katoličkog društva, i to pod različitim pseudonimima (Mišuka, Hercegovački duhanar, Agricola), baš kao i Janko Bubalo koji će pod pseudonimom Janko Trtalski također kao srednjoškolac objavljivati u katoličkim publikacijama: *Luč, Obitelj, Hrvatska straža* i dr., premda će svoju prvu pjesničku zbirku *Koraci od jučer* objaviti tek 1973. On se kao misaoni pjesnik „samosvojna postupka i originalna pjesničkoga učinka“ odvađa od većine pjesnika katoličkoga svjetonazora.

Brojne je broćanske svjedoke pjesničkoga dara iz ovoga izbora veliki izbjeglički val nakon Drugoga svjetskog rata odnio u različite europske i izvaneuropske zemlje i, premda su tada djelovali na tuđim jezičnim područjima, oni su dosljedno stvarali na hrvatskome autentičnom izrazu,

---

ispovijedajući u svojim pjesmama na hrvatskome jeziku domovinske muke i vlastite egzistencijalne situacije: emigranstka tjeskoba, slutnja, zebnja, patnja, samoća, univerzalni pesimizam i sl. Ugledni će hrvatski emigrantski pjesnik Boris Maruna s obzirom na to reći da je lirika *jedna vrsta čovjekove borbe za opstanak u suvremenome otuđenom svijetu*. Slijedeći u svome stvaralaštvu uglavnom tradicionalni izraz, emigrantski su pjesnici ostali vjerni svomu materinskom jeziku i domovini kakvu su nosili u svome pjesničkom iskustvu.

Unutar individualnih opusa pjesnika okupljenih u ovoj knjizi zapaža se izmjena različitih poetskih iskustava te okrenutost drugačijoj tematici, ali i poraba različita izraza. Pa ipak, autor ovoga izbora ukazuje na nekoliko broćanskih pjesnika koji svojim izrazom slijede osnovne determinante razlogovske poetike, a razlogovski naraštaj javlja se 60-ih godina 20. st. nakon naraštaja krugovaša u okviru hrvatske književnosti druge moderne. Produbljujući iskustva krugovaškoga naraštaja, razlogovci raskidaju s programom socrealističkoga određenja, okreću se pojmovnomu pjesništvu, a svoju su temeljnu misao istaknuli u prvome broju svoga glasila *Razlog*, u kojem stoji: *Svaki mladi stvaralac jezikom svoga umjetničkog traženja svjedoči bilo društva i vremena što ga živimo*. Ovdje valja ukazati na pjesničku riječ trojice broćanskih razlogovaca: Mate Erića, Vladimira Pavlovića i Gojka Sušca.

Bilo da se u svojim stihovima okreće motivima samoće, tjeskobe ili odlaska i napuštanja prijatelja, Mate se Erić nikada ne udaljava od zavičaja kao svoje osnovne inspiracijske matice. Njegov je izraz „pregnantan, osebujan i izvoran, ostvaren u djelotvornoj harmoniji riječi, slike i značenja“, istaknut će autor ovoga izbora.

Pjesnička riječ Vladimira Pavlovića zrači posebnom snagom i osobitim koloritom. S obzirom na njegov bogati tematsko-motivski repertoar, ali i jezično-stilske osobitosti njegova pjesničkog izraza, može se reći da je bio refleksivni pjesnik okrenut razlogovskim poetičkim modelima, a svoju je punu stvaralačku zrelost dosegnuo tek 80-ih godina 20. st. Njegova će pjesnička riječ zaploviti zavičajnim tekućicama pa će vode Trebižata i Neretve koja se pušta zagrljaju nepreglednoga morskog plavetnila postati njegovo središnje i trajno inspiracijsko žarište. „Kao što je slučaj sa svakom istinskom umjetninom, i Pavlovićeva se pjesma otima

---

teorijskim pravilima tumačivosti, odupire se empirijskoj grivni, ne daje se raščlanjivati prema nekim obrascima, izmiče u svoje prostore i, egzistirajući u kompleksu vlastita bića, svjedoči jedan novi živi svijet čarobne slojevitosti s vidnim znakom otajstva“, navodi se u izboru. S obzirom na motiv vode koji je neizostavan element Pavlovićeva pjeva, može se reći da je on *pjesnik vode*, ali i *pjesnik Mediterana* jer u svome izrazu ne će zaobići ni motive karakteristične za mediteransko ozračje: more, sunce, kamen i južno raslinje.

Gojko je Sušac već svojim prvim pjesničkim zbirkama *Korijen te Kuća i sjaj* pokazao da kao pjesnik slijedi vlastiti put koji, reklo bi se, probija okvire generacijske poetike. Njegov je stih jezgrovit, pun suspregnutih nemira i neke nutarnje napetosti, a pjesnička riječ od koje su takvi stihove ispleteni, hermetična je i filozofska, što će jedan dio književnih kritičara i naglasiti. S pravom će akademik Musa u ovoj knjizi reći da se Sušac „uspješno hrve sa zemaljskom ograničenošću, upućen na viši oblik postojanja, ustrajno se bliži Apsolutu.“

Za razliku od hrvatskih emigrantskih pjesnika koji su većinom pisali tradicionalno, Lucijan Kordić jedan je od rijetkih egzil-pjesnika zastupljenih u ovome izboru koji nije bio tradicionalist. On je, s obzirom na svoj poetski izraz, bio bliži krugovaškoj nego razlogovskoj poetici, a kao sudionik bleiburške tragedije u svojim se stihovima često vraća Bleiburgu i njegovim tragičnim posljedicama. Pjesme su mu prevedene na više svjetskih jezika i uvrštene u brojne antologije suvremene poezije.

Dvadeseto će stoljeće broćanskoga pjesništva, pored navedenih, obilježiti i stihovi Predraga Kordića, Stanka Vasilja, Umberta Lončara, Božidara Kaćunka i dr. Neizostavan je u tome nizu pjesnički izbor Krešimira Šege koji će u rasponu od četvrt stoljeća objaviti nekoliko pjesničkih zbirki (*Žeđ pojilišta*, *Stojna Kuća*, *Vrijeme letjelica*, *Hrvatska tišina*, *Svijeća pod križem*, *Zavjetni kovčeg*). Žaleći u svojim pjesmama za prolaznošću života i ponesen zavičajnom motiviranošću koju izražava pjevajući o kući, kamenu, žeđi, umoru, biljnome raslinju u kršu (murva, smokva, bam, jasen), Šego će do kraja života stvarati na rodnome broćanskom tlu.

Ako se pisac svojom riječju prvenstveno predstavlja kao *svjedok svoga vremena*, kako je istaknuo ugledni talijanski književnik Alberto Moravia, onda se s pravom može reći da 27 imena predstavljenih sažetim

---

prikazima njihova života i rada i, za ovo izdanje, izborom iz njihova pjesništva, nisu bili samo i isključivo pjesnici već, neupitno, i svjedoci jednoga vremena u kojem su kao svestrano angažirani pojedinci živjeli i stvarali.

Brotnjo kao prostor stoljetne borbe čovjeka i prirode, *kao zemlja sunca i kamena, drače i šipkova krvoskoka, jedinstvena kamena zipka, mjesto gdje je čovjek šiban burom i zalijevan znojem, gdje je vezan lancima kvrgava trsja, a ovjenčan znakovima neugasive nade i čvrste vjere*, kako autor ovoga izbora u proslovu zapaža, dalo je čitavo mnoštvo vrsnih pjesnika od kojih su se neki našli i u povijestima hrvatske književnosti, školskim čitankama, pjesničkim antologijama, leksikonima pisaca i sl.

Akademik je Musa ovom knjigom još jednom potvrdio svoje vidno zanimanje za hrvatsku književnost u Bosni i Hercegovini i ukazao na nekoliko imena čija pjesnička riječ, svaka na svoj način, svjedoči o bogatoj broćanskoj pjesničkoj nisci na kojoj svaka odabrana pjesma znači dragocjen biser.

MARIJA VASILJ